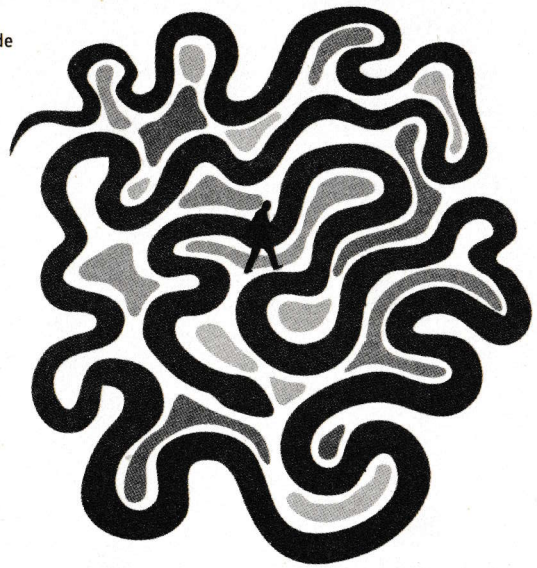
Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

SIGMUND
FREUD

DESPRE VIS

Traducere din germană de
Daniela Ștefănescu

PPT
PSIHOLOGIA PENTRU TOȚI
TREI

Libris.RO
Recomandă oameni și cărți

EDITORI
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
Magdalena Mărculescu

REDACTOR
Victor Popescu

DIRECTOR PRODUCȚIE
Cristian Claudiu Coban

DTP
Eugenia Ursu

CORECTURĂ
Elena Bițu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FREUD, SIGMUND
Despre vis / Sigmund Freud ; trad. din din germană de Daniela Ştefănescu. - Bucureşti : Editura Trei, 2019

ISBN 978-606-40-0639-4

I. Ştefănescu, Daniela (trad.)

159.9

ISBN 978-606-40-0639-4

Titlul original: *Über den Traum*
Autor: Sigmund Freud

Copyright © Editura Trei, 2019
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90;
Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

CUPRINS

Freud și ocultismul 7
(Vasile Dem. Zamfirescu)

Despre vis 11

Psihanaliză și telepatie 73
Cuvânt înainte 75

Vis și telepatie 97

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

interes deosebit pentru onirologia psihanalitică. În sfârșit, succinta analiză a unui vis al lui Descartes, care încheie volumul, îi prilejuiește lui Freud introducerea noțiunii de „vis de sus". Este o categorie de vise mai apropiate de conștient, în care contribuția inconștientului este restrânsă.

Vasile Dem. Zamfirescu

DESPRE VIS

(ÜBER DEN TRAUM, 1901)

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

I

În timpurile pe care le putem numi preștiințifice, oamenii nu se simțeau în încurcătură în legătură cu găsirea explicației unui vis. Dacă și-l aminteau după ce se trezeau, îl considerau o vestire, fie milostivă, fie ostilă, venită din partea unor forțe mai înalte, demonice și divine. Odată cu înflorirea tipurilor de gândire specifice științelor naturii, toată această mitologie încărcată de sens s-a transpus în psihologie, și în ziua de azi nu se mai îndoiește decât o foarte mică parte dintre oamenii educați că visul este *propriul produs psihic* al visătorului.

Însă după respingerea ipotezei mitologice, a devenit necesar ca visul să fie explicat. Condițiile apariției sale, relația sa cu viața mentală din starea de veghe, dependența lui de stimuli care se înghesuie să fie percepuți în timpul stării de somn, numeroasele particularități ale conținutului său supărătoare pentru gândirea trează, incongruența dintre imaginile lui de reprezentare și afectele legate de ele, în sfârșit caracterul tranzitoriu al visului, felul cum gândirea în starea de veghe îl dă deoparte ca bizar, îl mutilează sau îl șterge în amintire — toate acestea și diferite alte probleme cer de multe sute de ani rezolvări care până în momentul de față nu au putut fi date satisfăcător. În prim-planul interesului stă însă chestiunea *semnificației* visului, care

Libris.ro

conține un sens dublu. Ea se interesează mai întâi de semnificația psihică a visării, de poziția visului față de alte procese mentale și de o eventuală funcție biologică a sa, iar în al doilea rând ar vrea să știe dacă visul este *interpretabil*, dacă fiecare conținut al visului în parte are un „sens", așa cum suntem obișnuiți să-l găsim în alte compoziții psihice.

Trei direcții se remarcă în evaluarea visului. Una dintre ele, care a păstrat ceva din răsunetul vechii supraaprecieri a visului, își găsește expresie la unii filosofi. Ei consideră că baza vieții onirice este o anumită stare a activității psihice, celebrând-o chiar ca pe o ridicare pe o treaptă superioară. Așa judecă de exemplu Schubert: visul este o eliberare a spiritului din forța naturii exterioare, o desprindere a sufletului din cătușele senzorialității. Alți gânditori nu merg atât de departe, dar susțin ferm că visele izvorăsc esențialmente din niște stimulente mentale și reprezintă manifestări ale forțelor psihice, care sunt împiedicate în timpul zilei să se desfășoare liber (în fantasma onirică — Scherner, Volkelt). O capacitate de funcționare superioară cel puțin pe anumite planuri (memorie) îi este atribuită vieții onirice de către un mare număr de observatori.

În contradicție crasă cu acest punct de vedere, majoritatea autorilor medicali reprezintă o concepție care de-abia de mai lasă visului valoarea unui fenomen psihic. Agenții visului sunt după ei exclusiv stimulii senzoriali și somatici, care fie ating visătorul din afară, fie devin întâmplător activi în organele sale interne. Ceea ce a fost visat nu are pretenție să aibă un sens și o importanță mai mare decât le are de pildă succesiunea de sunete pe care cele zece degete ale unui om total nepriceput în muzică le produc când se plimbă pe clapele instrumentului. Visul trebuie caracterizat de-a dreptul ca „un proces somatic, nefolositor în toate cazurile,

patologic în multe cazuri" (Binz). Toate particularitățile vieții onirice se explică din munca lipsită de coerență a diferite organe sau grupuri de celule ale creierului altminteri cufundat în somn, muncă ce le-a fost impusă prin stimuli fiziologici.

Prea puțin influențată de această judecată a științei și nefăcându-și probleme legate de sursele visului, părerea populară pare să își mențină ferm credința că totuși visul are un sens, care se referă la vestirea viitorului și care poate să fie extras printr-un oarecare procedeu de interpretare din conținutul său adesea încâlcit și enigmatic. Metodele de interpretare puse în aplicare constau în faptul că acel conținut al visului care este reamintit este înlocuit de un altul, fie bucată cu bucată *după un cod stabilit*, fie visul ca tot de un alt tot, față de care se află în relația unui *simbol*. Oamenii serioși zâmbesc la aceste strădanii: „Visele sunt baloane de săpun".

II

Spre marea mea surprindere, am descoperit într-o zi că de adevăr se apropie nu concepția medicală despre vis, ci cea profană, stăpânită încă pe jumătate de superstiție. Căci am ajuns la concluzii noi legate de vis, aplicând asupra lui o metodă nouă a cercetării psihologice, care îmi fusese de bun ajutor în soluționarea fobiilor, a ideilor compulsive, a ideilor delirante și altora asemenea și care a fost acceptată de atunci sub numele de „psihanaliză" de o întreagă școală de cercetători. Analogiile multiple ale vieții onirice cu stările cele mai felurite ale bolii psihice în starea de veghe au fost observate pe bună dreptate de numeroși cercetători medicali. Părea deci de la bun început că există motive

să se spere că o metodă de cercetare care se adeverise în cazul structurilor psihopate va da rezultate și în elucidarea visului. Ideile anxioase și obsesive sunt la fel de străine conștiinței normale cum sunt și visele față de conștiința trează; proveniența lor este la fel de necunoscută conștiinței ca și cea a viselor. Am fost îmboldiți de un interes practic să aflăm originea și modalitatea de apariție a acestor formațiuni psihopate, căci experiența arătase că o astfel de descoperire a căilor gândirii ce erau ascunse conștiinței, prin care ideile patologice sunt legate de restul conținutului psihic, echivalează cu o rezolvare a acestor simptome, care are ca urmare stăpânirea ideii până acum de neinhibat. Din psihoterapie provenea deci procedeul de care m-am servit pentru dezlegarea viselor.

Această metodă este ușor de descris, chiar dacă executarea sa ar necesita instruire și exercițiu. Dacă trebuie să o aplicăm la un altul, de exemplu la un bolnav cu o reprezentare de angoasă, atunci îi solicităm să-și îndrepte atenția spre respectiva idee, dar nu așa cum a făcut deja atât de des, reflectând la ea, ci să-și lămurească tot, *fără excepție*, și să îi comunice medicului *ce îi vine în minte legat de ea*. Dacă el susține atunci că atenția lui nu este capabilă să sesizeze nimic, înlăturăm afirmația lui asigurându-l energic că absența conținutului de reprezentări este cu desăvârșire imposibilă. Într-adevăr, curând survin numeroase idei spontane [în germană: *Einfälle*; sunt idei care ne trec prin minte (în mod spontan) — *N.t.*], de care se leagă altele, dar care sunt precedate în mod regulat de aprecierea celui ce se observă pe sine că ele sunt absurde sau futile, că nu au ce căuta aici, că i-au trecut prin cap doar întâmplător și fără legătură cu tema dată. Remarcăm imediat că această *critică* este cea care a exclus toate aceste idei de la a fi comunicate, ba chiar de la conștientizare. Dacă putem să convingem persoana

respectivă să renunțe la atare critică față de ideile ei și să brodeze mai departe pe înlănțuirea ideatică ce rezultă dacă este menținută atenția trează, atunci obținem un material psihic care curând se leagă clar de ideea patologică luată ca temă, îi dezvăluie conexiunile cu alte idei și permite în desfășurarea ulterioară ca ideea patologică să fie înlocuită cu una nouă, care se inserează într-un mod comprehensibil în contextul mental.

Nu este aici locul ca să tratăm pe larg premisele pe care se bazează acest experiment și concluziile care se deduc din reușita sa sistematică. Ar trebui deci să ajungă afirmația că pentru fiecare idee patologică primim un material suficient spre a o rezolva, dacă ne îndreptăm atenția tocmai către asociațiile „involuntare", care „tulbură reflecția noastră", înlăturate de obicei de critică drept un deșeu lipsit de valoare. Dacă practicăm metoda pe noi înșine, ne ajutăm cel mai bine în investigare, consemnând imediat ideile spontane care sunt la început ininteligibile.

Vreau să arăt acum unde se ajunge dacă aplic această metodă de cercetare asupra visului. Orice exemplu de vis ar trebui să fie la fel de adecvat; din anumite motive aleg însă un vis propriu, care îmi apare în amintire neclar și fără sens și care se poate recomanda prin scurtimea lui. Poate că tocmai visul din ultima noapte va satisface aceste cerințe. Conținutul său, fixat imediat după trezire, sună astfel:

O societate, masă sau table d'hôte... *Se mănâncă spanac... Doamna E. L. șade lângă mine, se îndreaptă cu totul spre mine și își pune familiar mâna pe genunchiul meu. Îi îndepărtez mâna, ferindu-mă. Ea spune atunci: Dar ați avut întotdeauna niște ochi atât de frumoși... Văd atunci neclar ceva în genul a doi ochi, ca și cum ar fi un desen sau un fel de contur al unor lentile de ochelari...*

Libris.ro

Acesta este întregul vis sau cel puțin tot ce îmi amintesc din el. Îmi apare obscur și absurd, dar mai ales surprinzător. Doamna E. L. este o persoană cu care nu prea am avut vreodată relații prietenești și, din câte știu nu mi-am dorit niciodată să avem unele mai cordiale. Nu am văzut-o de mult și nu cred că a fost vorba în ultimele zile de ea. Procesul oniric nu a fost însoțit de vreun afect.

Reflectând la acest vis, nu reușesc să îl aduc mai aproape de înțelegerea mea. Voi consemna însă acum fără premeditare și necritic ideile care rezultă când mă autoobserv. Remarc curând că este de folos dacă descompun visul în elementele sale și caut asocierile care se leagă de fiecare dintre aceste fragmente.

Societate, masă sau table d'hôte. De ele se leagă îndată amintirea întâmplării mărunte care a încheiat seara din ajun. Plecasem dintr-o mică societate însoțit de un prieten care s-a oferit să ia o trăsură și să mă conducă acasă. „Prefer o trăsură cu aparat de marcat, mi-a spus el, asta îți ocupă mintea atât de plăcut; ai mereu ceva la care să te poți uita." Când ne-am așezat în trăsură și vizitiul a pus în funcțiune aparatul, așa încât primii șaizeci de heller [bănuți — *N.t.*] au devenit vizibili, eu am continuat gluma. „Nici nu ne-am urcat bine și îi și datorăm șaizeci de heller. O trăsură cu aparat de marcat mie îmi amintește de o *table d'hôte*. Mă face zgârcit și egoist, atenționându-mă mereu asupra datoriei* mele. Am senzația că aceasta crește prea repede și mă tem să nu fiu nedreptățit, exact așa cum la *table d'hôte* nu pot să nu fiu îngrijorat într-un mod comic că primesc prea puțin și că trebuie să am în vedere avantajul meu." Într-o corelație mai îndepărtată cu cele de mai sus, citez:

* În germană *Schuld*: cuvântul are dublu sens, datorie și vină. (*N.t.*)

Ihr führt ins Leben uns hinein,
Ihr laßt den Armen *schuldig* werden.*

O a doua idee asociativă la *table d'hôte*: Acum câteva săptămâni m-am necăjit rău la *o masă într-un restaurant* dintr-o localitate balneară de munte tiroleză din cauza soției mele, care nu a fost destul de rezervată față de câțiva vecini cu care nu voiam să intru absolut deloc în contact. Am rugat-o să se ocupe mai mult de mine decât de acei străini. Asta este *ca și cum aș fi fost nedreptățit la table d'hôte*. Acum îmi vine în minte și contrastul dintre comportamentul soției mele la acea masă și cel al doamnei E. L. din vis, care *„se îndreaptă cu totul spre mine"*.

Mai departe: Observ acum că incidentul din vis este reproducerea unei scene mărunte care s-a derulat într-un mod foarte asemănător între soția mea și mine pe vremea când o curtam în ascuns. Gestul ei de tandrețe pe sub fața de masă era răspunsul la o scrisoare serioasă în care o ceream în căsătorie. Numai că în vis E. L., care-mi este străină, o substituie pe soția mea.

Doamna E. L. este fiica unui domn căruia i-am *datorat bani!* Nu pot să nu remarc că aici se dezvăluie o corelație nebănuită între segmentele conținutului oniric și ideile care-mi vin. Dacă urmărim lanțul asociativ, care pornește de la un element al conținutului visului, suntem curând readuși la un alt element al lui. Ideile ce-mi trec prin minte referitoare la vis reprezintă legături care în visul ca atare nu sunt vizibile.

Nu obișnuim oare, dacă cineva așteaptă ca alții să aibă grijă de avantajul lui, să-l întrebăm batjocoritor pe

* Versuri dintr-un cântec aflat în *Wilhelm Meister* de Goethe, în traducere literală: „Ne conduceți în viață, / Îl faceți pe omul sărman să fie vinovat." Dar ca și substantivul *Schuld*, și adjectivul *schuldig* are dublul sens, de *vinovat* și *dator*, iar *der Arme* înseamnă *omul sărman*, dar și *săracul*. (*N.t.*)

Libris.ro

acest om nedibaci: Credeți că cutare sau cutare lucru se va întâmpla *de dragul ochilor dumneavoastră frumoși?* Atunci însă, cuvintele din vis ale doamnei E. L.: *„Ați avut întotdeauna niște ochi atât de frumoși“* nu înseamnă nimic altceva decât: Oamenii v-au făcut întotdeauna toate cu drag, întotdeauna de dragul dumneavoastră; *ați primit* totul *degeaba*. Desigur, contrariul este adevărat: tot binele pe care eventual mi l-au făcut alții l-am plătit scump. Probabil că m-a impresionat că ieri *am primit degeaba* drumul cu trăsura când prietenul meu m-a dus acasă.

Ce-i drept, prietenul la care am fost noi ieri în vizită m-a făcut adesea datornicul său. Chiar de curând am lăsat să treacă fără să mă folosesc de ea o ocazie ca să mă achit. El are un singur cadou de la mine, o cupă antică, pe care sunt pictați de jur împrejur ochi, o așa-zisă *occhiale* pentru a *apăra* de *Malocchio*. El este de altfel *medic de ochi*. În aceeași seară îl întrebasem despre pacienta pe care i-o recomandasem să vină la cabinetul său oftalmologic pentru a-i prescrie *ochelari*.

După cum observ, aproape toate segmentele conținutului oniric sunt aduse acum în noul context. Însă, în mod consecvent, aș putea să mai întreb de ce în vis se pune pe masă tocmai spanac. Întrucât *spanacul* amintește de o mică scenă care s-a petrecut de curând la masa noastră de familie, când un copil — tocmai acela care chiar poate fi lăudat pentru *ochii lui frumoși* — a refuzat să mănânce spanac. Eu însumi mă purtam când eram mic exact așa; am detestat mult timp *spanacul*, până ce gustul mi s-a schimbat mai târziu și acest zarzavat a fost ridicat la rangul de mâncare favorită. Astfel, menționarea acestui fel de mâncare stabilește o apropiere între tinerețea mea și anii fragezi ai copilului meu. „Fii bucuros că ai spanac“, îi strigase mama micului amator de mâncăruri gustoase. „Există copii care ar

fi foarte mulțumiți să le dai spanac.“ Mi se amintește astfel de datoriile părinților față de copiii lor. Cuvintele goetheene:

> Ihr führt ins Leben uns hinein,
> Ihr laßt den Armen *schuldig* werden.

capătă în acest context un nou sens.

Mă voi opri aici pentru a arunca o privire asupra rezultatelor de până acum ale analizei visului. Urmărind asociațiile care s-au legat de diferitele elemente disparate din vis, rupte din contextul lor, am ajuns la o serie de gânduri și amintiri în care trebuie să recunosc niște manifestări valoroase ale vieții mele psihice. Acest material găsit prin analiza visului se află într-o relație strânsă cu conținutul visului, numai că relația e de așa natură încât elementul nou-găsit nu l-aș fi putut deduce niciodată din conținutul visului. Visul a fost fără afect, fără corelație și ininteligibil; în timp ce dezvolt ideile dindărătul visului, simt mișcări de afect intense și bine motivate; ideile în sine se îmbină excelent în lanțuri legate logic, în care anumite reprezentări apar în mod repetat ca fiind centrale. Astfel de reprezentări care nu se ivesc în visul ca atare sunt în exemplul nostru opușii *egoist–neegoist*, elementele *a fi dator* și *a primi degeaba*. Aș putea să strâng firele mai tare în țesătura care se dezvăluie analizei și atunci aș putea să arăt că ele converg spre același nod, numai că niște considerente nu de ordin științific, ci de natură privată mă împiedică să fac asta în mod public. Ar trebui să trădez prea multe elemente care ar fi de dorit să rămână taina mea, după ce pe calea spre această rezolvare mi-am lămurit tot felul de lucruri pe care mi le admit și mie însumi fără nicio plăcere. De ce nu am ales însă un alt vis, a cărui analiză este mai adecvat